

**Селимир Тимотић: ОСНОВНА ШКОЛА „МИЛОВАН ГЛИШИЋ” У
ВАЉЕВСКОЈ КАМЕНИЦИ, Графичар, Ваљево, 1998, 296**

Књига бившег ученика ове школе Селимира Тимотића: *Основна школа „Милован Глишић” у Ваљевској Каменици*, која је недавно изашла из штампе, прва је књига о Ваљевској Каменици која је до сада објављена. То је књига о историјату школе која је подигнута 20-тих година 19. века у време владавине Милоша Обреновића, када се у Србији јавља организовано школство, прво у варошима и већим местима, а потом и у селима.

За разлику од привредно развијених области у Србији, организовано школство је спорије продирало у село. Прва основна школа у Ваљевској Каменици, названа „нормална школа”, формирана је 1824. године, кад и у Палежу код Обреновца. Неколико година касније, тј 1829. године, отворена је Редовна Каменичка школа, која је од тада непрекидно радила све до данас. Један од првих учитеља те школе био је Алекса Стојишић. Од тада се оснивају основне школе и у другим местима у ваљевском крају, па и шире. Оснивањем већег броја основних школа у Србији, владајући режим Александра Карађорђевића је, 23. септембра 1844. године, донео први Општи закон о организованим школама под именом „Устројеније јавног училишног настављенија”.

У погледу оснивања тзв. „нормалних школа” овај закон мења њихов назив у „основне школе”, дефинишући их и као васпитне и образовне установе. У васпитном смислу од те школе се тражило стварање „добрих хришћана, поштених људи и корисних грађана”, док се о њеној образовној функцији каже: „У основним училиштима предаваће се првона-

челна знања која су сваком Србину нужна и која осталим училиштима за основу и преправу служе”.

Устројеније је предвиђало да основне школе у селима имају три, а у варошима четири разреда, од којих је сваки имао да траје по годину дана, при чему је трајање школске године прецизирано на период од 1. септембра те године до 30. јуна наредне године. Школска година је подељена на два течаја по Устројенију, тј. на два полугодишта.

И поред доношења Закона о школству, њиме није уведена општа обавеза похађања школе, мада су интенције биле у том правцу. О томе се у Закону каже: „Зато је нужно да се оваква општа полазна училишта с временом у свим местима отачества нашег установе како би деца свију житеља српски прилике имала овога првоначалног васпитања учасницима бити”. С тим у вези, препоручивало се старешинама да уверавају народ о потреби и користи такве школе, као и да настоје да, свуда где је то могуће њих оснивају.

Посебно је значајно истаћи да тај закон први пут говори о школовању женске дече, која ће свуда по селима и мањим местима учити заједно са мушком децом у једној соби. Међутим, Закон је предвиђао да женска деца старија од 10 година престану посећивати школу а, такође, нису се могла уписивати у први разред основне школе. Према том закону, девојчице старије од 10 година, по варошима и већим местима, могле су се образовати у посебним школама само за девојке.

Законом је регулисано да основне школе издржава општина тако што се формира Главни фонд школе. И подизање школских зграда падао је на терет општина. И све остале потребе за школе финансирале су општинске власти, као што су плате учитељима и друго.

Тако је школство, што се већ тада схватило, постало лучоноша које писменошћу изводи из мрака на светлост дана. Оно је, такође, схваћено као темељ образовања и културе једног народа, основа његове просвећености и генератор свеукупног развоја друштва. Уколико је писменост једног народа већа, утолико је народ културнији и способнији да се бори за своју економску и политичку самосталност и слободу, да сачува своје национално биће. Одавно су мудри рекли да се једино знањем, преваходно писменошћу, може живот унапредити, друштво у сваком погледу развијати на путу свог непрестаног напретка.

Основу свега што смо рекли чини почетна писменост, која је прва степенација учености сваког друштва. А почетна писменост се управо стиче у основној школи која сваке године подари генерацију спремних и способних да савладају сва незнања и постигну велика знања, да би тако побеђивали, не само у физичкој већ и у етичкој, културној и духовној борби коју живот неумитно намеће.

Једну такву значајну и велику мисију остварила је и Основна школа у Ваљевској Каменици, о којој говори и ова монографија. Већ је напоменуто да је њен аутор, бивши ђак Селимир Тимотић, иначе по струци учитељ, који је, нажалост, преминуо октобра 1998. године.

Књига са преко 300 страна, заједно са напоменама, представља вредан допринос проучавању историје Подгорине, посебно школства у периоду од прве половине 19. века па до данашњих дана. Писана је пре-

тежно на основу примарне архивске изворне грађе, релевантне литературе, која је делом и изворног карактера, затим штампе и бројних сећања савременика.

Концепцијски, књига је подељена на 8 поглавља:

На *Увод* у коме су дати основни подаци о селу Каменици и његовом становништву.

Други део обрађује „Каменичку школу од настанка па до краја I светског рата” у коме су приказани: настанак школе, обезбеђење школског простора, материјални услови и законска регулатива о раду школе, потом настава, наставници и ученици школе. Посебан део се односи на Каменичку школу у Првом светском рату.

Трећи део књиге обрађује рад Школе од Првог светског до краја Другог светског рата. Нагласак је на економским приликама у овом периоду у Подгорини, затим школском простору и условима рада школе, те на наставнике, наставу и ученике. Посебно поглавље је посвећено раду школе у периоду Другог светског рата, тј. у време окупације.

Четврти део књиге је посвећен Школи у периоду после Другог светског рата, односно раду Школе у социјалистичком периоду. И у овом делу књиге акценат је стављен на школски простор и материјалне услове, на наставу, наставнике и ученике.

Пети део књиге је посвећен извојеним одељењима у селима Миличине, Осладићу, Горњој Буковици и Оглађеновцу.

Шести део је посвећен наставницима Основне школе „Милован Глишић” у Ваљевској Каменици, затим учитељима у Доњој и Горњој Каменици, предметној настави, извојеним одељењима у селима Миличине, Осладићу, Горњој Буковици, Оглађеновцу, Убићу и Кацапу.

Седми део се односи на број ученика по школама и годинама, који су представљени табеларно.

У *Осмом поглављу* дат је списак ученика Основне школе „Милован Глишић” у Ваљевској Каменици и околним селима који су завршили факултет или вишу школу. На крају је дат списак литературе и кратка биографија аутора.

Ова књига као пионирски подухват на пољу истраживачког рада на просторима Подгорине је прва ове врсте, а такође и прва у изучавању нашег школства, односно наше школе која са својом 176. годином постојања чини једну од најстаријих у Србији.

На крају, могао бих да поновим у почетку изречену оцену да ова књига, као хропика Школе у Ваљевској Каменици, чини солидну основу за даље истраживање, проучавање и писање историје Подгорине, ваљевског краја и шире, посебно настанка и развоја школства на овим просторима.

Када једна школа, као ова у Каменици, која је пре 176 година својим првим звоном започела своју просветитељску и образовну мисију у борби против незнања, мрака и непровећености, која је изнедрила бројне генерације и постаје темељ борбе за боље сутра, за образованије и срећније друштво, онда је она остварила своју свеколику улогу коју јој додељује друштво. Зато јој велико хвала.